

DOI 10.36074/logos-06.02.2026.022

ФЕНОМЕН «НАДМІРНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ» ОФІЦЕРІВ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Колдашов Артур Олегович¹

---

1. доктор філософії, викладач кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-2461-1880

В умовах дії правового режиму воєнного стану та проведення мобілізації у повсякденному функціонуванні юридичної служби Збройних Сил України актуальності набуває проблема так званої «надмірної кваліфікації» (overqualification) офіцерів юридичної служби як специфічного кадрового та управлінського феномену в Збройних Силах України.

У загальнотеоретичному розумінні «надмірно кваліфікованим» (overqualification) вважається працівник, рівень освіти, професійних знань, практичного досвіду, спеціалізації та аналітичних здібностей якого істотно перевищує формалізовані вимоги конкретної штатної посади або роботи.

У наукових дослідженнях вітчизняних вчених феномен «надмірної кваліфікації» традиційно розглядається як джерело дисбалансу між очікуваннями працівника та можливостями роботодавця щодо реалізації професійного потенціалу працівника. У цивільній сфері управління персоналом надмірна кваліфікація часто трактується як негативний чинник, що зумовлює зниження рівня мотивації у працівника, професійну фрустрацію у працівника, швидке емоційне вигорання працівника, а також підвищену мобільність кадрів. Разом з тим, перенесення цих підходів у сферу проходження військової служби без урахування її інституційної специфіки є методологічно некоректним.

Юридична служба складається з юридичних служб, відділів, відділень, груп, помічників командувачів, командирів, начальників з правової роботи (юрисконсультів, працівників юридичного фаху, які займають посади юридичної служби) органів військового управління, військових частин,

військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України, а також юридичних посад у складі національних контингентів та національного персоналу, юридичних підрозділів оперативного угруповання військ в об'єднаній операції на час її проведення [1]. Офіцер юридичної служби у мирний і воєнний час відповідає за організацію і стан правової роботи у військовій частині, організовує правову роботу, спрямовану на правильне застосування, неухильне додержання вимог законодавства у військовій частині, надає командуванню військової частини пропозиції та консультації щодо вирішення питань правового забезпечення діяльності військової частини [2].

На військові посади юридичної служби призначаються особи, ступінь вищої освіти яких відповідає вимогам, що визначено паспортом посади, на яку планується призначення. Призначення осіб на посади працівників юридичної служби здійснюється з урахуванням вимог Закону України «Про державну службу». Подання про призначення, переміщення та звільнення військовослужбовців, працівників юридичної служби погоджуються з начальником юридичної служби військової частини вищого рівня та з начальником юридичної служби Збройних Сил України [1].

Юридична служба підпорядковується безпосередньо командир (начальнику) відповідної військової частини та функціонує в умовах жорстко регламентованої військової ієрархії, формалізованого розподілу повноважень, чітко визначених посадових обов'язків та обмежених можливостей горизонтальної й вертикальної кар'єрної мобільності офіцерів юридичної служби, що принципово змінює характер прояву феномену надмірної кваліфікації.

Специфіка проходження військової служби під час правового режиму воєнного стану полягає у поєднанні правових та командно-адміністративних елементів, де пріоритет часто надається оперативності прийняття рішень, дисципліні та безумовному виконанню наказів. За таких умов мобілізовані з цивільного сектору економіки офіцери юридичної служби з високим рівнем спеціалізації, практичним досвідом участі у складних судових процесах, а також розвиненими аналітичними компетентностями нерідко стикаються з об'єктивними обмеженнями щодо реалізації свого професійного потенціалу в межах стандартного набору управлінських рішень у військовій частині. Значна частина їхньої діяльності може зводитися до виконання рутинних завдань що не відповідає реальному рівню їх підготовки.

Практика проходження військової служби під час правового режиму воєнного стану свідчить про наявність у військових частинах мобілізованих офіцерів юридичної служби із «надмірною кваліфікацією», що нерідко

ABSCHNITT 8.
RECHT UND VÖLKERRECHT

сприймається командирами військових частин не перевага, а як проблема. Такі офіцери здатні виявляти системні правові ризики управлінських рішень командирів військових частин, критично оцінювати правомірність наказів та розпоряджень, а також ініціювати діалоги та дискусії у військовому колективі, де традиційно домінує адміністративно-командний підхід. Подібна активність буде сприйматися як ознака нелояльності до командування військової частини.

Офіцери юридичної служби з високим рівнем кваліфікації спроможні здійснювати поглиблений аналіз дій військовослужбовців у складних і нестандартних ситуаціях ведення бойових дій, брати участь у фіксації та правовій кваліфікації фактів порушень норм міжнародного гуманітарного права. У цьому контексті надмірна кваліфікація офіцера юридичної служби перестає бути проблемою і трансформується у критично важливий кадровий ресурс командира військової частини.

Таким чином, проблема «надмірної кваліфікації» в юридичній службі Збройних Сил України полягає не у надлишковості професійних компетентностей окремих офіцерів юридичної служби, а у відсутності гнучких інституційних та управлінських механізмів та їх ефективного використання у військових частинах.

Нерозвиненість системи диференційованого розподілу завдань серед офіцерів управління військової частини, обмежені можливості функціональної спеціалізації офіцерів юридичної служби та недостатнє залучення офіцерів юридичної служби у процес прийняття управлінських рішень призводять до недовикористання людського капіталу офіцерів юридичної служби.

За умови належної організації службової діяльності та створення умов для залучення висококваліфікованих офіцерів юридичної служби до складних або нестандартних правових завдань сприятиме підвищенню ефективності військового управління в умовах правового режиму воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України № 80 від 30 березня 2021 року. URL: https://dostup.org.ua/request/nakaz_gholovnokomanduvacha_zbroi_11#outgoing-161477
- [2] Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 22-23, ст.194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.